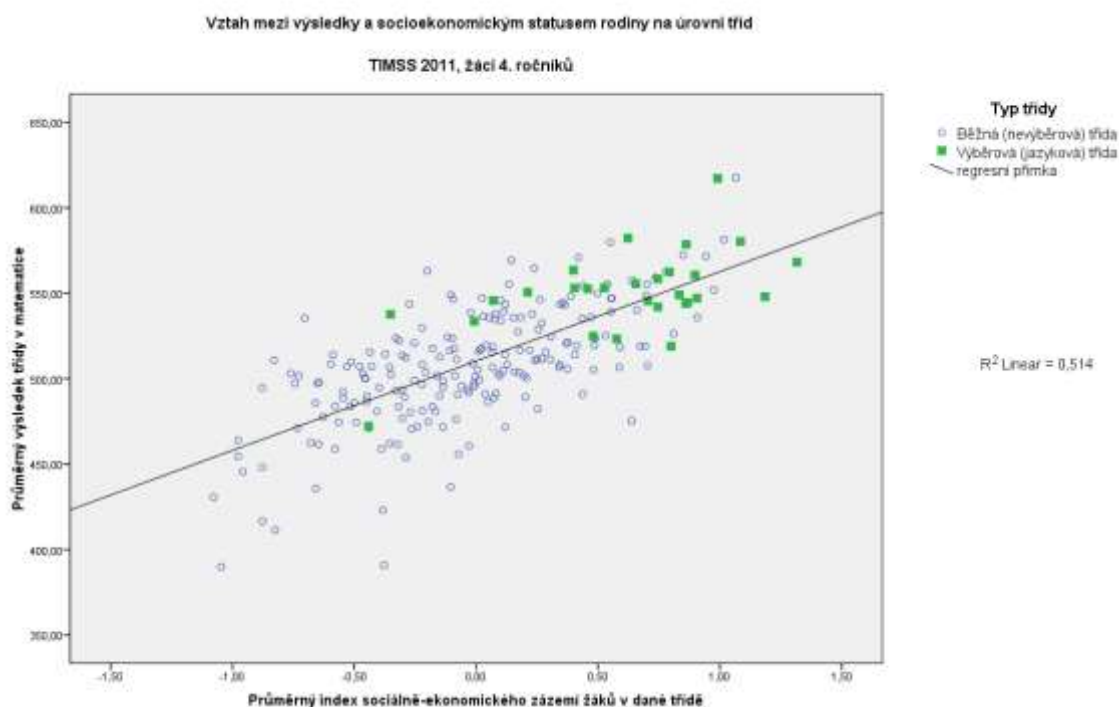

průměrný SES běžné třídy je $-0,04$, u výběrových tříd je průměrný SES žáků výrazně vyšší, a to $+0,61$.

Graf č. 2 Vztah mezi výsledky a socioekonomickým statusem rodiny na úrovni třídy

Vlivu rodinného zázemí žáka na výsledky v matematice a ve čtenářské gramotnosti byla také věnována pozornost s využitím statistické techniky zvané víceúrovňové modelování (tzv. HLM). Z HLM analýz vyplynulo, že s růstem socioekonomického statusu žáka o jednotku roste výsledek v matematickém testu o 15 bodů. Vzhledem ke skutečnosti, že SES žáka se pohybuje v rozmezí nejčastěji mezi -2 až 2 (je to z-skór, směrodatná odchylka je rovná 1 a průměr je 0),¹ rozdíl ve výsledcích v matematice mezi žákem s nejméně podnětným rodinným zázemím a žákem z rodiny s nejvyšším SES činí až 60 bodů. Při testování dalších proměnných a charakteristik žáka, které umožňují vysvětlit rozdíly ve výsledcích žáků v matematice, se dále ukázalo, že ještě významnější než efekt SES na výsledky žáků ve 4. třídě je efekt sebepojetí žáka v matematice, který při stejné konstruované proměnné formou z-skóru vykazoval při jednotkové změně až 25bodový posun v testech z matematiky. Zde platí, že rozdíl mezi žáky s nejvyšším a nejnižším sebepojetím může činit až 100 bodů. To je jedna směrodatná odchylka a tento rozdíl odpovídá rozdílu mezi výsledkem nejlepší země v matematice ve výzkumu TIMSS (Korejská republika) a ČR. I proto bude v další kapitole věnována zvláštní pozornost právě tomu, co je to sebepojetí žáka v matematice a ve čtení a proč je důležité je podporovat a rozvíjet, a také tomu, jak se může změnit sebepojetí žáků při přechodu na výběrovou školu (tzv. efekt velké ryby v malém rybníku). V HLM modelu, kde jsme přidali na individuální úrovni jak rodinné zázemí žáka (SES žáka), tak i jeho pohlaví a sebepojetí v matematice, byl přínos jednotlivých proměnných při změně o jednotku a s tím související změna výsledku žáka následující: sebepojetí žáka v matematice 25 bodů, rodinné zázemí 13 bodů a pohlaví 5 bodů. Je však samozřejmě možné, že i sebepojetí žáka je ovlivněno tím, z jaké rodiny pochází.

¹ Hodnota 0 vyjadřuje školu se žáky s průměrným sociálně-ekonomickým statusem (SES), záporná hodnota pak znamená horší než průměrné složení žakovského kolektivu třídy, kladná hodnota je vyjádřením třídy, kterou navštěvují žáci z lépe situovaných rodin.